

K. VÉGH KATALIN:
BOLDOGKŐ VÁRÁNAK FELTÁRÁSA

(A Herman Ottó Múzeum Évkönyve, Miskolc, 1966. 109—170. o.)

Boldogkő vára egyike az észak-magyarországi, hegyen épült, kisebb méretű váraknak s egyik legépebb ilyen emlékünknél. Alaprajzilag szabálytalan, észak—déli irányban elnyújtott; belső-tornyos. A várról ábrázolás, továbbá építéstörténetéhez szolgáló feljegyzés, adat nem maradt fenn a középkorból és ezért építéstörténetének tisztázását csak régészeti feltárással lehetett megkísérelni. Ezt a munkát végezte el 1963—1964-ben a szerző, aki most eredményeit, a levonható következtetéseket tette közzé.

Nincs itt terünk és nem is lehet célnünk a régészeti munka nyomokkövetése, részletek tárgyalása, egyes leletek leírása, illetve időrendi jelentőségének taglalása, vitatása. Mindössze a hadtörténetileg fontos megállapításokra, azok összegezésére vállalkozhatunk.

Az okleveles adatok és a gazdag Árpád-kori kerámianyag egybehangzóan bizonyítják, hogy Boldogkő vára az Árpád-korban épült, mégpedig a tatárjárást követő időkben — valószínűleg 1280 táján. Ez a vár csupán a hegy legmagasabb pontján, a felső várban levő, armírozott sarkú, négyszögletes alaprajzú öregtoronyból állott, amely egyben lakótorony is lehetett. A vár első nagyarányú bővítése a XIV. század első felében mehetett végbe, amikor az öregtoronyhoz a palotát és a háromszögű tornyot építették. Ezt a leletanyagon túl a falazás jellege és a palota lőrési is alátámasztják. A magyar várépítészetben általánosan megfigyelt jelenség, hogy a XIV. század

első felétől rohamosan áttértek a belső-tornyos várak építésére. Károly Róbert hosszú harcai az egyes tartományok ellen megmutatták a lakótorony-öregtorony korszerűtlen voltát. Ebben az időben kezdik emelni a várak bejáratának védelmére a kaputornyokat.

Hazai várépítésünk újabb nagy periódusát a török idők jelentik. Érdekes módon Boldogkőn ez alig-alig hagyott nyomot. A nagyobb átalakítások, új védőművek hiányának oka az, hogy a vár kívül esett a török támadások vonalától.

A XVII. század második felének létesítményei közül a portőrő malom felépítése tarthat leginkább számot érdeklődésünkre. A hódoltságkori malmokról, amelyek nagy része puskaportőrő malom volt, máshonnan is van írásos adatunk. Megemlítjük például Terebes várának 1612. évi összeírását, amely szerint a külső várban száraz malom működött. A regéci uradalom 1632-es rendtartása a vár portőrő malmáról is tesz említést. A tokaji vár 1660. évi ábrázolásán száraz malom is látható. A budai pasák leveleikben gyakran felemlégetik a török portőrő malmokat, amelyek legnagyobb részét magyar mesterek készítették.

A vár pusztulása az 1701—1702-es, császári parancsra történt robbantáskor kezdődött. Két és félszáz évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy régészeti feltárások és a részbeni rekonstrukció nyomán régi jelentőségéhez méltó módon álljon előttünk e hadászati fontos objektum.

Kőhegyi Mihály